

OPBOUW

WEEKBLAD TOT OPBOUW VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw“

Adres redactie: ds. H. Amelink, Waal 5, Langerak (Z.-H.)

Administratie: Drukkerij Steenberg, Slotlaan 220, Zeist

E. Zwarteveen

Aan die belijdenis vasthouden

DAAR WIJ NU EEN GROTE HOGEPRIESTER HEBBEN, DIE DE HEMELN IS DOORGEGAAN, JEZUS, DE ZOON VAN GOD, LATEN WIJ AAN DIE BELIJDENIS VASTHOUDEN.

De berichten over de Hemelvaart van de Here Jezus zijn weinige. En ze zijn ook vrij kort. We vinden er iets over in Luk. 24, in Hand. 1 en in Mark. 16.

Dat wil echter beslist niet zeggen, dat het feit, dat de Here Christus nú in de hemel is, door de Schrift van weinig belang geacht wordt. Van dit feit is het Nieuwe Testament vol. Vele mensen zijn er van vervuld geweest als van een enorm belangrijke zaak. Stefanus bijvoorbeeld (Hand. 7) en Paulus (Efeze 6 en Filipp. 2 en 3), om er maar enkele te noemen. En zo wordt het ons vele malen en op vele wijzen verkondigd als een heerlijk feit, dat ons voor ons dagelijks bestaan telkens weer nog veel te zeggen heeft, ja dat ons leven tot onze troost beheersen mag.

Ook hier in Hebr. 4 : 14 is sprake van de Here Jezus, die ten hemel is gevaren en die daar nu is. En er wordt dan direkt bij gezegd: denkt er nu om. Houdt aan deze belijdenis toch vast. Vergeet dit niet. Nooit. We hebben in dit heerlijke feit altijd zo heel veel.

Waarom dan?

Laten we om dat te begrijpen de woorden van deze tekst even nader bekijken. En dan begrijpt u zomaar, dat als de schrijver van deze brief het over die hemelvaart heeft hij bepaald opzettelijk de Here Christus een „grote hogepriester“ noemt. Wij hebben een grote hogepriester, zegt hij.

Een hogepriester. Dan denken we direkt aan die belangrijke ambtsdrager uit het Oude Testament. Dat zal ook wel de bedoeling van de schrijver zijn. Hij noemt vaker figuren en personen uit het oude verbond om hun optreden met dat van de Here Christus te vergelijken.

Bij de eredienst van het oude verbond moest het volk in de voorhof blijven staan. De priesters mochten binnengaan in het Heilige om daar hun dienst te verrichten. En de hogepriester mocht eens per jaar op de grote verzoendag het Heilige der Heiligen binnengaan ter verzoening van de zonden van het volk en van hemzelf.

Vandaag hebben wij niet zo'n tempel meer. We kunnen geen priesters meer het Heilige zien binnengaan; en geen hogepriester het Heilige der Heiligen zien binnentreden, ter verzoening van onze zonden.

Dat alles is geweest. Het is voorbij!

Staan wij dus nu vandaag achter bij het oude bondsvolk? Is er voor onze zonden niet meer die verzoening te verkrijgen en zijn wij dus armer geworden?

Wát, armer?! Hoor toch hier:

Wij hebben nu een hogepriester, die door de hemelen is doorgedaan. Een gróte hogepriester, zo wordt het gezegd. Veel groter dan één van de hogepriesters ooit geweest is en heeft kunnen zijn. Want Hij heeft in de tijd van zijn dienst, tijdens zijn verblijf hier op aarde, alles voor ons volbracht. Hij heeft zijn eigen bloed voor ons gegeven, het grote offer. En op grond van dit volbrachte offer is Hij nu binnengedaan in het hemels heiligdom; mocht Hij van de aarde opvaren om dwars door de wolkenhemel en de sterrenhemel heen te naderen tot God.

En dáár is Hij nu, die grote hogepriester van ons. Aan Gods rechterhand. Hij heeft alle macht in hemel en op aarde. Een geweldige macht. En Hij oefent die genadig uit, tot hulp en heil en troost van allen, die in Hem geloven.

Want deze onze grote hogepriester heeft nu zijn kostbaar bloed ingedragen in dat hemels heiligdom en zo verricht Hij daar nu zijn hemelse eredienst tot verzoening van al onze zonden. Zo is Hij nu een verzoening voor onze zonden en niet alleen voor de onze, maar voor die der gehele wereld (I Joh. 2 : 2). Ook wil en kan Hij nu vanuit het hemels heiligdom meevoelen met al onze zwakheden en ons krachten geven in alle verzoeken (vers 15). Ja, door zijn hemelse eredienst is nu Gods troon een genadetron, zodat wij vrijmoedig tot God kunnen naderen om werkelijke hulp te krijgen wanneer het maar nodig is (vers 16).

Zo'n machtige hogepriester hebben wij nu: Jezus de Zoon van God. Die ons gelijk geworden is, uitgenomen de zonde. Maar die tegelijk was en gebleven is de Zone Gods. En die na hier op aarde de reiniging der zonden tot stand gebracht te hebben, Zich gezet heeft aan de rechterhand van de majesteit in de hoge (1 : 3). Zo is Hij nu. En dit dóet Hij nu: de hemelse eredienst, namelijk: verzoening van al onze zonden; meevoelen met alle moeiten van ons, zwakke mensen; en de nieuwe

en levende weg (10 : 20) naar Gods troon voor ons openstellen, zodat wij altijd barmhartigheid kunnen ontvangen en genade vinden en hulp verkrijgen (vers. 16).

Wát een geweldige hogepriester.

En heerlijk dit ook te mogen belijden van Hem, Jezus, de Zoon van God.

Wij hebben dit in onze belijdenis vandaag staan. Terecht. Jezus Christus, de Zoon van God, die ten hemel is gevaren en nu zit aan de rechterhand God.

Maar dat hebben we daar toch niet staan als een paar losse woorden? Als een starre waarheid? Zo van: het moet erin en we moeten het handhaven, want het is nu eenmaal zo?

Helaas is vaak ook dit „opgevaren ten hemel, zittende ter rechterhand Gods“ voor de praktijk van ons leven dood kapitaal. Maar laten we er dan even heel goed om denken: het gaat om een heerlijke levenswerkelijkheid, een grote rijkdom van levensbelang.

Met die hemelvaart is immers wel de geweldige taak, die Jezus hier op aarde had, tot een einde gekomen. Maar... àl dat verlossingswerk van Hem voor ons en voor onze zaligheid zou geen waarde hebben àls die hemelvaart niet was gevolgd en àls Hij niet de bevoegdheid had verkregen te zitten aan de rechterhand van God. Maar Gode zij eeuwig dank, die hemelvaart IS gevolgd en Hij IS ingegaan in het hemels heiligdom en zetelt thans aan Gods rechterhand! Dáármee heeft zijn ganse lijden en sterven heerlijk resultaat vandaag en alle dagen voor allen, die deze koning Jezus als hun hogepriester erkennen en belijden.

Belijdt dat dan ook, zo worden we hier vermaand. Dit is ZIJN eer, ZIJN heerlijkheid. En ZO is Hij voor allen, die Hem gehoorzamen, een oorzaak van eeuwig heil (5 : 9).

Houdt Hem dan vast, de grote hogepriester, die de hemelen is doorgedaan. En houdt deze belijdenis van Hem vast. Tot Zijn eer. Tot uw troost vandaag. En zo tot uw eeuwig heil.

koningskind

wegen duizenden
jou honderd malen
citeren:
mene mene
tekel ufarsin?

Mijn kind,
wees niet bevreesd
werk Ik niet alle dingen?
eens haal Ik
óók jou
Mijn woning in
daar zal je eeuwig
vrede zingen.

ij,
die het morgen nu al ontsloten vindt
prijs je gelukkig:
je bent een koningskind!

Gert ter Wee

Kerkelijk Leven

De Tehuisgemeente van Groningen

Toen de predikant van Groningen-Zuid, ds. A. van der Ziel, met duidelijke schending van het in de kerkenorde in artikel 79 en artikel 80 bepaalde door zijn kerkeraad tegen het advies van de kerk van Groningen-Noord in zijn bediening was geschorst en daarna, na een uitspraak van de generale synode van Rotterdam/Delfshaven (14 tegen 13 stemmen!) was afgezet,

hebben enige honderden broeders en zusters deze schorsing en afzetting van hun dienaar des Woords verworpen. En zij hebben ds. Van der Ziel, die meer dan twee jaren zich van de bediening van zijn ambt had onthouden, en daarmee zijn groot geduld bewezen had, verzocht met zijn dienstwerk voort te gaan. Deze deed dat, en zo ontstond een gemeente, die naar de vergaderplaats waar men samenkwam al gauw de Tehuisgemeente werd genoemd.

Geen vrijgemaakte kan het goed recht van dit optreden van deze broeders en zusters betwisten. Dat was nu, hoe men ook over de mening en het optreden van ds. Van der Ziel e.a. oordele, „in de lijn van de vrijmaking”. Hetgeen met de meeste stemmen is goedgevonden zal voor vast en bondig gehouden worden, TENZIJ het bewezen worde te strijden tegen het Woord Gods of de artikelen der kerkerorde. En in de vrijmaking is met nadruk betoogd dat dat „tenzij het bewezen worde” niet betekent: wanneer de vergadering wier besluit men verwerpt, het bewijs geleverd acht, maar wanneer men voor zichzelf bewezen acht, dat men door zich aan dat besluit te onderwerpen, in strijd handelde met Gods Woord of de door de kerken overeengekomen orde.

Dat was het a.b.c. der vrijmaking.

Deze bedoelde ook niet dat men door niet de besluiten, waarover men bezwaard was, uit te voeren, zich afscheidde van de kerk en de kerken, maar dat men binnen de kerk en binnen het verband der kerken voor de bezwaarde gewetens ruimte schiep om daarna binnen kerk en kerkverband met geduld en volharding een oplossing te zoeken voor de gerezen zwaarigheden.

Doch deze ruimte hebben de Gereformeerde Kerken van toen ons niet vergund, en bezwaardheid en vrijmaking van besluiten (niet van de kerken!) werd met wering van candidaten, uitwerping van kerken en schorsing en afzetting van ambtsdragers „gestraft”.

Zó handelde ds. Van der Ziel.

Zó handelde de Tehuisgemeente.

En zelfs de broeders, die van mening waren, dat ds. A. van der Ziel terecht was geschorst en afgezet hadden, wanneer ze zich gehouden hadden aan het in de vrijmaking opnieuw bezworen artikel 31 van de kerkerorde, behoren te erkennen: de broeders en zusters in Groningen doen wat hun recht is. En met lankmoedigheid en geduld was er dan ruimte geweest om te trachten zus of zo het geding tot een oplossing te brengen.

Helaas dat deed men niet.

De broeders en zusters, die in het Tehuis kerkten, hadden zich niet aan de kerk van Zuid onttrokken. Van velen van hen werd intussen afgekondigd, dat zij dat wel hadden gedaan. Men had hoogstens kunnen constateren, dat zij „elders kerkten”. En over die elders kerkende mensen zijn de Gereformeerde Kerken altoos, ook in synodale uitspraken, uiterst geduldig geweest.

Géén afscheiding

De broeders en zusters van de Tehuisgemeente hebben zich niet afgescheiden. Dat bleek ook daaruit, dat zij zich na hun vorming van de nood-gemeente officieel wendden tot de kerkeraden van de vrijgemaakte kerken om voorbede en hulp.

Dat was iets nieuws.

Want in voorafgaande gevallen hadden geschorste (en afgezette) predikanten, al of niet nadat zij hun zaak aan de meerdere vergadering hadden voorgelegd, zich aan hun kerk onttrokken en zich gevoegd bij de synodale kerken. Dat gebeurde thans niet.

Men onttrok zich niet aan de kerk van Groningen-Zuid.

Men wendde zich tot de vrijgemaakte kerken om hulp.

Dat was niet alleen nieuw, het was ook verblijdend.

En verstaanbaar.

Immers, hoezeer de schorsing en afzetting ook in strijd mocht zijn met de Schrift en de kerkerorde, de schorsingen en afzettingen van 1944 in Groningen waren niet minder erg. Om van andere zaken nog maar te zwijgen.

En de houding van de broeders en zusters van het Tehuis wettigde de gegronde verwachting: deze broeders en zusters gaan de moeilijke en misschien lange weg op van het zoeken van kerkherstel.

Op verzoek hulp geboden

Aan het verzoek om hulp voor de bediening des Woords op de zondagen is ruimschoots hulp geboden. Meerdere predikanten zijn daar voorgegaan. Niet uit 'vijandschap' tegen de kerk van Groningen-Zuid, maar om zoals de Schrift het zegt de bedrukten te hulp te komen. En om die broeders en zusters en ds. A. van der Ziel niet alleen te laten op de misschien lange en moeilijke weg van rechts- en kerkherstel.

Toen dat verzoek om hulp op de Kamper kerkeraad kwam zei een van de collega's: dat moeten we doen. Woorden zijn gemakkelijk, daden zijn beter. De Kamper predikanten hebben geholpen. Slechts de thans overleden collega Bouwsma heeft nimmer in het Tehuis gepreekt. Niet omdat hij dat in zijn collega's veroordeelde, maar omdat zijn gestel dat niet toeliet. De kerkeraad heeft de predikanten niet toegestaan naar Groningen te gaan, het hun ook niet verboden, maar het aan hun vrijheid overgelaten en hun aanbevolen met voorzichtigheid en wijsheid te werk te gaan. De kerkeraad handelde daarmee konsekwent. Toen in 1963 de kerkeraad van de Geref. Kerk van Beverwijk zich beklaagde dat het lid der gemeente, prof. J. Kamphuis, vooring bij een afgescheiden groep heeft de kerkeraad niet 'ingegrepen'. Evenmin toen prof. J. Kamphuis vooring in een dergelijke groep in Gorinchem of toen hij de eerst beste zondag na de scheuring in Breda vooring bij de daar afgescheiden broeders.

Bovendien was er een of waren er twee precedenten: de Kamper predikanten hebben ± 1951 en Kralingen en later in Wezep (Gld.) evenals anderen in deze kerken gepreekt toen dezen door hun classes „buiten het verband waren gesteld” en zij hebben daarmee niet de scheuring bestendigd, veeleer een bijdrage geleverd tot herstel van de breuk.

Maar over het voorgaan in Groningen-Zuid is wel het een en ander te doen geweest. En dat van de kant van mensen, die in die andere gevallen, inclusief Beverwijk enz., zwen gen als het graf.

Samenspreking en de Open Brief

Intussen werden te Groningen samensprekingen gehouden met de synodale kerk. Dat moesten de broeders van de Tehuisgemeente zelf weten. Op andere plaatsen is dat ook gebeurd. Het was op dit punt dat de Open Brief een waarschuwend geluid deed horen: Broeders, denk eraan! Doe geen stappen zonder ons! En bedenk het wel: er is meer dan wat er in 1944 is gebeurd, toen midden in de beroering om de meningsverschillen de anderen gegrepen hebben naar het wapen van de kerkelijke tucht en wij ons daarvan moesten vrijmaken om 's Heren wil. Vandaag liggen er de wijze waarop men ginds het oecumenische vraagstuk aanpakt, de kwestie van het Schriftgezag en de nieuwe kerkerorde.

De schrijvers van deze Open Brief, ja zelfs anderen, die aan dat stuk part noch deel hadden, hebben daar heel wat ellende aan beleefd.

Wat bewoog hen?

Op die vraag antwoordt ds. F. van Deursen in zijn brochure:

„Stellen we thans de vraag: wat heeft de

ondertekenaars van de „Open Brief” bewoogen? Me dunkt; het is hun bedoeling geweest de broeders en zusters in de Tehuis-gemeente een hart onder de riem te steken. Hun de „rechterhand der gemeenschap” te reiken.

Men kan hierover denken zo men wil, men kan de ondertekenaars aftekenen als „zwarte schapen”, die de belijdenis disputabel stellen — ik kom daarop nog terug — maar het water van de zee wast het feit niet weg, dat de schuld in Groningen zeker niet alleen bij die mensen ligt. Men kan nu „ach en wee” roepen over de belijdenis-aantasting, maar als daarvan in de Open Brief sprake mocht wezen — ik geloof het niet — dan gaat daaraan toch vooraf een tot op de generale synode van Delfshaven toe volgehouden en gesanc-tioneerde schending van enkele artikelen van de kerkenordening, die in deze zaak basis-artikelen geacht mochten worden. Als die schending niet had plaats gevonden, was de „Open Brief” menselijkerwijs gesproken nooit geschreven!”

Aldus ds. Van Deursen.

Hij slaat de spijker op de kop.

Onder al die tam-tam om de Open Brief heeft men de eigenlijke zaak: de onrechtmatige schorsing en afzetting van een dienaar des Woords, die geen openbare en grove zonde had gedaan, trachten te begraven.

Maar de ondertekenaars van dat stuk worden als zwarte schapen getekend, weggestuurd van de classis, van de synode, als ontrouwe ambtsdragers verlaten, van hun kerkeraad wordt geëist hen als „kwade herder”, een „wolf in schaapskleren” te behandelen. Anderen worden daarin meegeslept. En dat lijden zij — nu stel ik de zaak persoonlijk! — omdat zij u in woord en daad „de rechterhand der gemeenschap gereikt hebben”.

Zij hebben u niet in de steek gelaten in uw nood.

Ze mogen er toch zeker op rekenen dat u hen niet in de steek laat, nu zij in nood zijn om u!

Trouw

Mogen zij, die broeders, die kerkeraden, die kerken thans een beroep doen op de Tehuisgemeente? Het blijkt o.a. uit een artikel van ds. W. Reeskamp in de Groninger Kerkbode (syn.) dat er aangestuurd wordt op een „federatief” samengaan van u en de syn. Gereformeerde Kerk(en). U met de reserve dat u zich wilt houden aan de Dordtse kerkerorde.

Hoe wilt u dat kunststukje klaarspelen? De

G. Visee

Dordtse kerkerorde en de nieuwe kerkerorde sluiten elkaar uit. Bovendien: ds. Reeskamp schrijft: „Natuurlijk kan zo'n federatief verband niet jarenlang gerekt worden. Het lijkt mij dan ook waarschijnlijk dat van de kant der gereformeerde stadskerken een limiet zal gesteld worden.”

M.a.w. het komt uiteindelijk neer op doodgewone samensmelting.

Welnu: dáárvóór hebben wij u niet geholpen.

En we bidden u, broeders, gaat deze weg niet op! Deze weg is niet goed. Blijft de gemeenschap bewaren met die vrijgemaakte kerken, die met u en grotendeels om u in nood en moeite geraakten.

En indien u reeds vastbesloten mocht zijn die weg op te gaan en u aan onze publieke en dringende bede géén gehoor geeft, handelt dan spoedig.

Dan is er tenminste een duidelijke en heldere situatie.

Het zou ons diep bedroeven als u die weg opging. Maar één troost zou blijven: u kunt die stap dan nimmer rechtvaardigen met de klacht: Niemand heeft een helpende hand naar ons uitgestoken. Ze hebben ons allen in de steek geloten. U kunt niet klagen met de woorden van Jesaja 59: „Er is niemand, die voor de gerechtigheid roept en niemand, die voor de waarheid in het gericht zich begeeft.”

Wij blijven hopen.

Op de Tehuisgemeente.

En op haar leden.

EEN OVERLAPPER

of

TWEË SYNODEN TEGELIJK

We schreven de vorige week over drie puzzels. Komen thans op puzzel III terug.

Het wordt een overlapper.

De 'buitengewone' synode werd verdaagd tot woensdag 5 juni. De 'gewone' synode van Overijssel komt samen op 15 mei.

Dat betekent: twee particuliere synoden tegelijk.

Het betekent ook dat de classicale vergaderingen niet vrij meer waren in de afvaardiging.

Op de classis Kampen konden vier predikanten en vier ouderlingen, als primi of secundi gedeputeerd naar de 'buitengewone' synode niet in aanmerking komen voor afvaardiging naar de 'gewone' synode: als dezen eens op dezelfde tijd vergaderen?

En het betekent tenslotte, dat de kans bestaat, dat de 'buitengewone' synode wel eens de poten kon doorzagen van de stoelen waarop de afgevaardigden van de classis Kampen op de 'gewone' synode gezeten zijn.

Dat komt ervan als men zich niet houdt aan de kerkorde.

Als men zo'n haast heeft.

Dan overlapt de ene synode de andere.

Met kans op breken.

En dan moet er óvergelapt worden.

ANTWOORD AAN DS. N. BRUIN

I

In De Reformatie van 2 en 9 maart l.l. schreef ds. N. Bruin een tweetal artikelen, waarin hij — onder de titel „Een uitdaging” — mij enkele vragen stelt in verband met de Open Brief. Aanleiding was een spreekbeurt voor studenten te Groningen, waarin de O.B. mijnerszijds werd besproken in tegenwoordigheid o.m. van coll. Bruin. Door allerlei drukke werkzaamheden was het mij onmogelijk tot nu toe op de artikelen van coll. Bruin te reageren. Nu wil ik hem toch niet langer laten wachten. Alleen zit ik er wat mee. Ds. Bruin analyseert opnieuw de Open Brief en legt hem op de snijtafel van logica en dogmatiek. Iemand zei in Zuid Afrika eens tegen mij, nadat ik een diepgaande ondervraging ondergaan had: „hulle oorsee” over Zuid Afrika „dink”: jij is uitgeknipt als een lemoen. Lemoen is het Zuidafrikaanse woord voor sinaasappel. Nu, ds. Bruin heeft de O.B. uitgeknepen als een lemoen. Hij zoekt in de O.B. antwoord op allerlei vragen als ware het de dogmatiek van Honig. Ik vraag mij af of het zin heeft nu mijnzijds heel die analyse weer langs te lopen. De achterdocht en het wantrouwen onder ons zijn zo diep geworteld, dat wij met elkaar door telkens herhaalde analyses niet verder komen.

Ds. Bruin noemt zijn artikelen „Een uitdaging”. Hij wil mij uitdagen te verklaren of hij de O.B. al dan niet juist heeft gelezen. Ik kan daar heel kort op antwoorden. Vanuit de premissen en met het wantrouwen tegenover de confessionaliteit van de schrijvers, dat coll. Bruin (met anderen) kennelijk bezielt, heeft hij hem goed gelezen. Natuurlijk: als wij er van uit gaan, dat de O.B.-schrijvers het gezag van de Schrift, zoals dat in de art. 2-7 van de Ned. Geloofsbelijdenis is neergelegd, hebben losgelaten, en wij bij voorbaat van mening zijn, dat zij, ondanks hun nimmer teruggenomen ondertekening van het Ondertekeningsformulier, de normen van Schrift, belijdenis en kerkorde als normen in de Gereformeerde Kerk verouderd achten, is dat stellig door middel van logische redeneringen uit de O.B. af te leiden. Wanneer wij voorts al hun nadere verklaringen voor nul en derdaad weinig goeds, van hen te zeggen. Daar nog weer eens mijn analyse tegenover te stellen die, — dat blijkt uit zijn artikelen —, ds. Bruin in Groningen niet in het minst heeft overtuigd, acht ik zinloos.

Er zijn echter, acht ik punten in zijn artikelen, die mij toch enige hoop geven, dat de discussie niet helemaal zonder zin is geweest. Maar vóór ik daarop inga iets anders. De artikelen van coll. Bruin cirkelen tot op zekere hoogte rond het door dr. C. Trimp

voorgeslagen nieuwe beding. Aan het slot van zijn artikelen schrijft coll. Bruin, dat sommigen op die avond in Groningen van het geding rond de O.B. probeerden „af te komen” door het beding van dr. Trimp aan te grijpen. „Het wordt meer gedaan”, aldus ds. Bruin. „Maar het is geen zuivere zaak. Het wordt door de Open Brief zelf veroordeeld”. Ik vraag coll. Bruin wie kwam met het nieuwe beding, dr. C. Trimp of ik? Wie publiceerde het in de Groninger Kerkbode? Wie wekte verwachtingen? Wie deed dit vredesvoorstel? Wie krabbelde later terug? Ds. Trimp stelde in zijn nieuwe beding duidelijk twee condities: 1. de Gereformeerde Kerken (vrijmaakt) moesten oprecht en zonder zinsbehoud erkend worden als ware en zuivere kerken, naar belijdenis en kerkorde. 2. Verbreking van de kerkelijke gemeenschap met het synodaal-hiërarchisch juk moest als door Gods Woord geboden noodzakelijk worden geacht. Als aan die twee voorwaarden werd voldaan, was de basis voor vrede gelegd. Ik vond en vind dit nog steeds een reële basis om vrede te sluiten, al zou ik de term „zuivere” naast „ware kerken” uit het beding willen schrappen. „Ware kerken” is een confessioneel gestempelde term, „zuivere kerken” niet. Dat riekt mij te veel naar het Kuyperianisme met zijn „meest zuivere kerk”. Dr. Trimp zal hier ongetwijfeld weer bezwaar tegen hebben. Ik achtte de winst van dit beding: a. alle twijfel inzake de kerkelijke trouw van de ondertekenaars van de O.B. werd erdoor weggelaten; b. de gebondenheid aan Schrift, belijdenis en de gebondenheid als kerkelijke normen kwam er duidelijk door uit. Indien de ondertekenaars van de O.B. hiermede verklaarden in te stemmen, konden alle debatten over dubieuze uitdrukkingen in de O.B. worden gestaakt. Ik ben van oordeel, dat zij, gezien de tekst van de O.B. en hun ondertekening van het Ondertekeningsformulier en verdere verklaringen, hiermee konden instemmen. Wie van hen heengingen, verloochenen niet alleen hun eigen vrijmaking maar ook de O.B. Merkwaaardigerwijze hoor ik dat laatste thans door allerlei felle bestrijders van de O.B. ook opmerken.

Daarom attendeerde ik in pers en vergadering op het nieuwe beding van dr. C. Trimp, niet om van het geding rond de O.B. af te komen, maar eenvoudig om te helpen vrede te maken. Nu is de conclusie van coll. Bruin aan het einde van zijn artikelen: de O.B.-schrijvers kunnen wel met punt één van het nieuwe beding instemmen: gezien de tekst van de O.B. Daar zijn wij het dus over eens! Ze kunnen het echter niet met punt 2, althans volgens de manier, waarop coll. Bruin de O.B. analyseert. Nu vraag coll. Bruin mij: heb ik daarin gelijk of niet? Ik antwoord: u bent met die vraag aan het verkeerde kantoor. U moet niet bij mij zijn, u moet bij de ondertekenaars van de O.B. zijn. Vraag het hun! Ik zou daar echter iets bij willen zeggen. Ik wil coll. Bruin daar wel een handje bij helpen. Indien coll. Bruin publiek in de pers verklaart, dat volgens hem instemming met het nieuwe beding van dr. C. Trimp betekent, dat dan aan de debatten over de O.B. een einde is gekomen, en het beding van dr. C. Trimp, met zijn twee duidelijk omschreven condities, basis voor vrede is, wil ik mij wel samen met hem tot de O.B.-schrijvers wenden en hen om antwoord vragen. Indien zij instemmend antwoorden, zouden wij dit in de pers kunnen publiceren en zouden wij m.i. een flink eind gevorderd zijn met het herstel van de zo noodzakelijke vrede in onze kerken. Want zonder een dergelijke verklaring heeft zo'n vraag natuurlijk geen zin. En als de oorspronkelijke ontwerper van het beding, dr. C. Trimp, dan meedeed, zonder de voorbehouden en andere condities, die hij later maakte, zou de blijdschap volkomen zijn.

II

Ik schreef reeds: er zijn enkele punten in hetgeen coll. Bruin schreef, die hoop geven. Hij is het met mij in de analyse die ik te Groningen gaf in het volgende eens: 1) de O.B.-schrijvers willen niet zonder meer synodaal worden; 2) zij maken in de O.B. geen propaganda voor de wereldraai van kerken; 3) de verdedigers van het zgn. „vrijmakingsgeloof” in de passage, die zich richt tegen het citaat van ds. Lok, hebben te weinig op het caricaturale van deze passage gelet; 4) de verwijzing naar art. 28 N.G.B. in deze passa-

ge betekent niet, dat vele vrijgemaakten anderen, die in 1944 niet de weg der vrijmaking gingen „kwalificeren als degenen die niet van de kerk zijn”. Er staat in art. 28 N.G.B. méér, het gaat daar over het onderhouden van een schriftuurlijke eenheid. Ik ben dat laatste gloeiend met coll. Bruin eens. Ik meen, dat op deze punten onze discussie toch vruchten heeft gedragen. Over het belangrijkste punt, waarin wij het voor een deel eens zijn, wil ik echter nog iets meer zeggen in de hoop, dat dit de discussie in breder zin verder brengt. Ik wees er te Groningen op, dat hetgeen de O.B.-schrijvers over het „fundament” der kerk ter sprake brengen, theologisch zwak en aanvechtbaar is. Ds. Bruin geeft mijn mening aldus weer: „Het fundament wordt gevonden in Gods Woord, en de belijdenis rust op dat fundament: in strikte zin kan de belijdenis niet fundament genoemd worden”. Ds. Bruin vervolgt: „Men kan het met deze gedachten-gang eens zijn. Gods Woord is inderdaad het fundament”. Ik zei letterlijk: „Paulus zegt: niemand kan een ander fundament leggen dan dat er ligt, nl. Jezus Christus 1 Cor. 3 : 11. Christus komt tot ons in het gewaad van de Schrift. Daarom kunnen wij ook zeggen, dat de Schrift, het Woord Gods, het fundament van de kerk is. Nimmer kan een menselijk geschrift, hoe waardevol en belangrijk ook als de confessie, het fundament van de kerk zijn”.

III

Het lijkt mij belangrijk, dit nader te preciseren. We zitten midden in een twist over wat het fundament van de kerk is. Er zijn hierover geen kerkelijke uitspraken. Hoe komen we er uit? Aan menselijke meningen kunnen we elkaar niet binden. Wat zegt de Schrift? Paulus zegt: Christus is het fundament 1 Cor. 3 : 11. Paulus gebruikt dit beeld, wanneer hij over de kerk spreekt als een gebouw. Wie van deze beeldspraak meer wil weten, leze daarover het boek van Herman Ridderbos over Paulus (blz. 479 v.v.). Het gebouw wordt opgetrokken op het fundament. Vandaar de waarschuwing van de apostel toe te zien, hoe op dit fundament wordt gebouwd 1 Cor. 3 : 10. Wanneer de kerk haar geloof belijdt in haar belijdenis-geschriften, is zij bezig op dit fundament te bouwen. Die belijdenisgeschriften behoren niet tot het fundament zelf. Wanneer de drie formulieren van enigheid tot het fundament behoren, had de kerk vóór de grote reformatie geen fundament. Maar dat had zij wel: de apostel Paulus had het reeds met zijn apostolisch gezag gelegd: 1 Cor. 3 : 11. Zelfs de oud-christelijke symbolen (XII artt.; Nicea, Athanasius) behoren niet tot het fundament: zij zijn alle tot stand gekomen ná de stichting van de christelijke kerk in de eerste eeuw. In de middeleeuwse kerk is er veel op dit fundament gebouwd, dat later hout, hooi en stoppelen bleek te zijn. Gemeenten aan het fundament hebben de reformators het weer verworpen. Zij behielden de oud-christelijke geloofssymbolen. Daarin bouwde de oud-christelijke kerk op het fundament. Fijntjes zegt prof. Grosheide in zijn Commentaar: „Geen bouwer behoeft de oorzaken van het verbrokkelen of afbrokkelen van zijn gebouw in het fundament te zoeken”.

Paulus spreekt in Ef. 2 : 20 eveneens van het fundament, als hij daar zegt, dat de kerk is gebouwd op het fundament van apostelen en profeten, terwijl de sluitsteen Jezus Christus zelf is (Willibrordusvert.). Er rijzen hier enkele exegetische kwesties. Wat betekent het fundament van de apostelen en profeten? Er zijn uitleggers die dit van de vertalen in de zin van: de apostelen en profeten zijn het fundament. Zo doet b.v. Greijdanus. Maar Van Leeuwen (en anderen) verstaan het als: het door de apostelen en profeten gelegde fundament. In het laatste geval is Ef. 2 : 20 geheel in overeenstemming met 1 Cor. 3 : 11. Maar zelfs Greijdanus, die het opvat in de zin van: de apostelen en profeten zijn zelf het fundament, ziet hier geen enkele tegenstelling. Hij formuleert de kern van de zaak scherp: „Onze Heiland is het eigenlijke en eenige fundament der gemeente, op Wien zij geheel vastligt en rust” (K.V.). Het fundament, dat bestaat uit apostelen en profeten, wil hij gedragen zien door een dieper liggend fundament: Christus zelf. „Hij is het eigenlijke fundament” (K.V., blz. 64). Greijdanus is hier geheel in overeenstemming met Calvijn. Deze schrijft: Christus is eigenlijk het

enige, unieke fundament. Hij is de regel en maatstaf van het geloof. In Christus, aldus Calvijn, wordt de kerk gefundeerd door de prediking der leer. De leer, de prediking behoort dus tot het bouwen op het fundament. Apostelen en profeten en de kerk, die na hen komt en zich houdt aan de leer der apostelen, funderen de kerk op Christus.

Nu zegt ds. Bruin: men kan de belijdenisgeschriften toch wel een plaats in het fundament geven. „Ze willen toch verklaren wát het fundament is?” Dat laatste is juist. Maar behoort een verklaring omtrent het fundament tot het fundament zelf? Ik meen van niet. Ik weet wel: in het losse spraakgebruik worden de belijdenisgeschriften soms gerekend tot het fundament der kerk. Vooral in de vrijmakingstijd hebben wij zo gesproken. Wij wilden blijven bij het fundament der kerk: Gods Woord, de drie formulieren en de kerkenordening. Maar strikt genomen is dit niet juist. En vooral nu er een twist is ontstaan over wat tot het fundament behoort, moeten wij ons scherper rekenschap geven van een en ander. Ergens heeft zich hier het kerkelijk spraakgebruik verwijderd van het spreken der Heilige Schrift en dan is het altijd geraden tot de Schrift terug te keren. De O.B. is hier theologisch zwak: zij spreekt ook over het historisch fundament nl. Gods Woord, de drie formulieren en de kerkenordening. Historisch wil hier zeggen: in de loop van de geschiedenis gegroeid. Maar is het fundament der kerk onderhevig aan uitgroei in de loop van de geschiedenis? Paulus zei reeds: niemand kan een ander fundament leggen dan dat er ligt nl. Jezus Christus 1 Cor. 3:11. We kunnen ook zeggen: Gods Woord is het fundament. Als we dan maar bedenken, dat Gods Woord hier als het ware geconcentreerd is in Christus, prediking en verkondiging is in Christus. Dit zijn doodgewone gereformeerde waarheden, maar het kan soms goed zijn elkaar daaraan te herinneren. Zo komen we ook de moeilijkheden te boven. Zo vervalt b.v. de vraagstelling naar het samenvallen van het fundament van de heilige algemene kerk met dat van de Gereformeerde Kerken. Er is maar één fundament zowel voor de heilige algemene christelijke kerk (art. 27 N.G.B., Zondag 21 H.C.) en de Gereformeerde Kerk (art. 28-30 N.G.B.). Dat fundament is Christus. Dat fundament is en blijft normerend zowel voor de oud-christelijke geloofssymbolen als voor de drie formulieren van enigheid. K. Schilder zag dit scherp, toen hij weigerde de dogmatiek te maken tot de wetenschap, die de inhoud van de Heilige Schrift reproduceert in binding aan de confessie. Hij keerde het om: de dogmatiek houdt zich bezig met de problemen van de kerkelijke dogmata (confessies) in binding aan de Schrift (het fundament). De dogmatiek, zei hij voorts, doet dat sympathetisch-kritisch. H. Bouwman zegt ook in zijn artikel over de belijdenis in de Christelijke Encyclopedie (eerste druk), dat het de roeping is van de theologische wetenschap en haar plicht „kritiek op het confessionele kerkelijk leven uit te oefenen en de confessie te toetsen aan Gods Woord” (blz. 277). Dat kan nooit als de belijdenisgeschriften tot het fundament behoren. Trigland, één van de krachtigste verdedigers van het gezag der belijdenisgeschriften, zag dit eveneens scherp. Hij schreef o.m.: „Hoewel wij de Nederlandsche Belijdenisse des gheloofs houden den Woorde Gods conform, nochtans, omdat zij een menschelijk geschrift is, houden wij die niet voor den regel van ons gheloof, maar alleen de H. Prophetische ende Apostolische Schriften, aende welke wij deselve Confessie houden altijd te zijn examinabel”.

IV

De generale synode van Amersfoort-West heeft op dit punt haastwerk geleverd in het besluit omtrent ds. Schoep en dat is jammer. Ze overwoog, dat de gereformeerde kerken in Nederland „de waarachtige en volkomen leer der zaligheid, die het fundament is van de heilige algemene christelijke kerk, in haar Drie Formulieren van Enigheid belijden”. Ze verwees daarbij naar Heid. Cat. Zondag 7. Er is onder ons geen twijfel, dat onze kerken in de drie formulieren van enigheid de waarachtige en volkomen leer der zaligheid belijden. Ze belijden die trouwens niet in de drie formulieren alléén. Ze doen dat evenzeer in de twaalf artikelen des geloofs (het

enige belijdenisgeschrift, dat de Gereformeerde Kerk elke zondag expressis verbis belijdt) maar ook in de geloofsvorm van Nicea en in die van Athanasius. Ze belijden die waarachtige en volkomen leer der zaligheid evenzeer in haar liturgische formulieren. Bovendien steekt in iedere bediening van het Woord elke zondag eveneens een stuk geloofsbelijden. Men zou met de beperking tot de drie formulieren van enigheid nog vrede kunnen hebben, indien de synode er niet aan had toegevoegd: „die het fundament is van de heilige algemene christelijke kerk”. Hier rijzen vragen: behoren de oud-christelijke geloofssymbolen niet tot het fundament? Had de kerk vóór de grote reformatie géén fundament? Behoort een kerk als die in Korea, die de Westminster Confessie belijdt en horen andere orthodoxe kerken in de wereld, niet tot de heilige algemene christelijke kerk? Had de oud-christelijke kerk van de kerkvaders geen fundament?

Het is opvallend hoe de synode, hoewel zij nadrukkelijk over het fundament sprak, naar geen enkele Schriftplaats die over het fundament handelt, verwijst. Beslissende Schriftuitspraken als 1 Cor. 3:10, 11 en Ef. 2:20 worden niet genoemd. Wel wordt 1 Tim. 3:15 slot aangehaald, waar in de Nieuwe Vertaling staat: dat de kerk pijler en fundament der waarheid is. Dit is echter een aanhalen van een Schriftplaats op de klank af. Paulus spreekt in 1 Tim. 3:15 niet over het fundament der kerk in de zin van 1 Cor. 3 en Ef. 2. Daar gebruikt hij in het grieks het woord themelion: het fundament van het gebouw. In 1 Tim. 3:15 spreekt hij over de roeping der kerk pilaar (stulos) en vastigheid (hedraïoma) der waarheid te zijn. 1 Tim. 3:15 kan men uitnemend aanhalen als het er over gaat, dat de kerk haar geloof in de wereld heeft te belijden en dwalingen te weerleggen. Het gaat daar echter niet over het fundament als grondslag die het gehele gebouw draagt. De Nieuwe Vertaling heeft het woord hedraïoma door „fundament” vertaald. Dat is verwarrend. De Statenvertalers vertaalden door „vastigheid”: dat is beter. 1 Tim. 3:15 slot zegt, dat de gemeente de waarheid in de wereld uitdraagt: zij is de pilaar waarop de

R. H. Bremmer

waarheid is aangeplakt, die de waarheid draagt (vastigheid). Wil men hier voor hedraïoma het woord fundament gebruiken, dan zegt Paulus dus, dat de kerk zelf het fundament is. R.K. uitleggers leiden daar de onfeilbaarheid van de kerk uit af. Maar C. Bouma wijst er terecht op, dat dit onjuist is. Paulus houdt hier de kerk haar roeping voor. De ambtsdragers hebben niet altijd zó in het huis van God verkeerd, dat zij ook werkelijk de waarheid aan de wereld voorhielden. De kerk staat in haar vastigheid van de waarheid zijn, in haar hedraïoma van de waarheid zijn, op het fundament (themelion) Christus en blijft aan dat fundament te toetsen. Dit alles doet niets af van het gezag der belijdenisgeschriften. Zij zijn op Gods Woord grond en spreken dat Woord na, maar kunnen nooit het fundament zelf zijn. Dat is Christus, het Woord Gods zelf. Christus blijft, om met Calvijn te spreken, regula (regel) en mensura (maatstaf) van het geloof. Op Hem is de kerk gefundeerd mede door haar belijdenisgeschriften.

Ds. Bruin vraagt mij in zijn artikel: „Weet ik teveel, als ik de inhoud daarvan (van Gods Woord en de confessie) zie geleerd door Jezus de Heer? Weet ik wat ik niet weten kan, als ik mij daarvoor ook extern niet schaam?” Ik antwoord: natuurlijk niet. Maar hier is geen verschil met wat ds. Schoep schrijft in zijn verweer voor de P.S. Noord-Holland: „dat het Gereformeerd belijden als Schriftuurlijk belijden geldend heeft te zijn voor alle gelovigen en alle kerken”. Waarom diepen we de kloven onder ons toch zoveel mogelijk uit in plaats van ze te overbruggen? Waarom beoorlogen we elkaar in plaats van elkaar te helpen?

Enschede.

TE BERDE

Een commissie van de Doctor Abraham Kuypertstichting heeft een interim-rapport uitgebracht. Dit rapport — zo lezen wij — heeft betrekking „op de vorming van een kabinet en op de verkiezing van beide Kamers van de Staten-Generaal” (lees: de verkiezing van de leden van de Kamers...).

Uit de inleiding van dit rapport blijkt dat de commissie zich niet gelukkig voelt met het huidige verkiezingsstelsel, waar „de kiezers met het uitbrengen van hun stem wel stemmen maar niet kunnen kiezen”...

Hoe moet de Staten-Generaal gezien worden? De commissie heeft een staatsrechtelijk model hiervan opgesteld nl.: „de burgers kiezen een volksvertegenwoordiging waarin de politieke wil van de bevolking zo duidelijk mogelijk wordt gerepresenteerd; op grond van de verkiezingsuitslag wordt een regering gevormd, die moet steunen op het vertrouwen van de meerderheid van (lees: in) het parlement...”

In dit zgn. staatsrechtelijk model heeft de commissie al duidelijk gekozen voor een bepaalde opvatting omtrent de aard van onze regering en dienovereenkomstig omtrent de aard van onze volksvertegenwoordiging. Om het met de woorden van prof. Donner (zie: rede Iets over kiesstelsels, Kon. Ned. Akad. v. Wetenschappen, 1967) te zeggen: we kunnen een onderscheid maken tussen een volksregering en een volksregering. Bij de eerste opvatting past een volksvertegenwoordiging waarin de politieke wil van het volk tot uitdrukking komt (représentation expression d'une volonté); bij de tweede opvatting past een volksvertegenwoordiging die een weerspiegeling is van de politieke meningen onder het volk (représentation, image de l'opinion).

Wat te denken van dit model van de commissie? In de eerste plaats menen wij een zekere geur op te snuiven die sterk doet denken aan het principe van de volkssoevereiniteit. De commissie heeft het een en ander ontleend aan de zoëven genoemde rede van Donner en deze heeft weer het een en ander ontleend aan de franse schrijver over staatsrecht George Burdeau. In de rede van Donner viel ons op dat hij de begrippen democratie en volkssoevereiniteit als synoniemen gebruikt. Wij menen dat de A.R.P. dit niet doet, althans niet behoort te doen. Ons inziens was het geen overbodige luxe geweest van de commissie als zij in haar rapport blijk had gegeven van zekere bezinning omtrent de achtergrond van deze zaken.

Ten tweede ontkomen wij niet aan de indruk dat de commissie in haar formulering ietsje goochelt. Ons inziens zal de commissie moeten kiezen tussen één van de twee volgende variaties op haar model nl. het volk kiest een volksvertegenwoordiging, representerende haar politieke wil, of, de kiezers kiezen een volksvertegenwoordiging, representerende de politieke willen (meningen) van de kiezers.

Het is uitermate plezierig en gemakkelijk te spreken over het volk en de volkswil, maar men jaagt een fictie, een fantasie na. Deze redenering, nogmaals gezegd, past precies bij het principe van de volkssoevereiniteit maar komt ze ook overeen met de werkelijkheid? Wij dachten van niet.

WESTERHUIS

D. W. L. Milo

Over zwartwild gesproken

Als u het vorig verhaal hebt willen lezen, en gezond bent gebleven, dan hebt u kennis genomen van de stelling: dat de mens het recht van jagen heeft. Bent u erg volgzzaam dan voelt u aan, dat er zelfs een plicht van jagen kan bestaan. Wij komen vandaag tot het derde stuk van deze trits: tot het geluk van het jagen. Dat dit geluk bestaat wilt u waarschijnlijk wel bij voorbaat aannemen, overmits alle goede dingen uit drie stukken bestaan.

Ja — als u gelooft in „het geluk van het jagen” (zei ik u niet, dat de grote filosoof Ortéga y Gasset onder deze titel een boekje schreef?) dan moet u wel bij de zwartwildjager terecht komen. Als er één groene broeder is, die de wisselvalligheid van de jacht kent, die de talloze teleurstellingen van gemiste kansen, foutieve berekeningen en het des te groter geluk van het uiteindelijke schot heeft ervaren — dan is hij het.

o—o

Het zwartwild, de naam waarmee het wilde varken wordt aangeduid, komt wat ons land betreft hoofdzakelijk in Gelderland voor. Het is van oeroude nederlandse nationaliteit, hoewel meermalen van vers bloed voorzien door duitse en belgische import. In zoverre is het dus evenmin van vreemde smetten vrij als ieder ander, wien nêrlands bloed door d'adren vloeit. Maar dat deert u niet.

Kent u het zwartwild eigenlijk wel? Denkt u dan niet aan het tamme varken, want dat lijkt er niet op. En gaat u niet naar de die-rentuin, want wanneer het varken zich laat domesticeren verliest het al zijn eigendommelijkheden, die het bij de natuurlijfhebbende zo bemind maken. Het wilde varken is korter dan het tamme, staat veel hoger op zijn poten, vooral hoog in de schouders, kan een kop hebben, die bijna een derde van de totale lengte beslaat, is 's zomers bruin tot donkerbeige gekleurd, en 's winters donkerbruin tot zwart. Het lijkt iets op een zwarte beer, zijn ruige haardos en lange manen maken het tot een voorwereldlijk monster, en zijn snelheid en aanvalskracht moet u niet onderschatten. In Gortel en Nierssen kunt u vrij dikwijls deze varkens zien; ze komen zelfs bij uw auto om te bedelen. Maar voer ze niet uit de hand voor u uw vingers hebt nageteld en vertrouw ze nimmer. Trouwens in de vrije wildbaan ziet u een varken niet bedelen; u ziet het namelijk helemaal niet.

Na de laatste wereldoorlog, toen het Reichswald langs de Limburgse grens in brand stond, zijn prachtige exemplaren zwartwild ons land binnengevlucht; bleven aanvankelijk in Limburg en Brabant, maar konden zich daar niet handhaven of trokken naar de Veluwe bossen. Daar op de Veluwe komt het zwartwild, buiten kroondomein en andere afgerasterde gebieden, met vele honderden exemplaren voor. Het heet voor de wet nog altijd schadelijk wild — dat wil zeggen: het geniet evenmin als het konijn enige bescherming — mag zelfs des nachts worden bejaagd, maar trekt meer en meer de zorg en liefde van jagers aan, die het graag voor uitsterven bewaren. Vandaar dat in sommige gebieden de jagers vrijwillige afspraken maken tot sparen, voeren, instandhouden en selectief en matig afschieten. Zelfs zijn de laatste jaren, met terzijdestelling van de wet, enige honderden jonge exemplaren gekocht en uitgezet in de vrije wildbaan.

Dat betalen de jagers natuurlijk zelf, uit

hun broekzak. Weet u trouwens, dat een jagersgroep tot tienduizend kilo's eikels, mais, en aardappels in één winter aan zijn varkens voert? Afgedacht van de kosten van de jacht-pacht, het dagelijks toezicht en de bewaking kunt u een wilde varkensbout goedkoper bij de poelier halen. Als een jager dertig procent van zijn kosten terugooft, springt hij een gat in de lucht; de andere 70% is de premie voor zijn gezondheid en het geluk van het jagen.

o—o

Zwartwild mag dus ook des nachts worden bejaagd. Dat wijst erop, dat we met een nachtdier hebben te maken. Inderdaad ziet het wilde varken slecht, hoort beter, ruikt uitstekend en heeft een intuïtie, die uitzonderlijk is. Er zijn diverse methoden om het te bejagen. Elke methode heeft zijn voor- en nadelen; elke methode heeft ook zijn ferverte voor- en tegenstanders. Sommige jagers willen uitsluitend gedreven varkens bejagen. Anderen wensen het uitsluitend aan te bersetten. Een derde groep hanteert het oude gebruik: dit nachtwild des nachts op te wachten bij akkers, voerplaatsen of wissels. En de meest concientieuze jager kiest van geval tot geval zijn jachtmethode. Want de praktijk wil wel eens boven de leer uitgaan.

Nu is die jachtmethode méér dan een manier om wildbraad in handen te krijgen. Er zit ook iets van sportiviteit, ridderlijkheid en eergevoel bij. Met onze moderne wapens, met communicatiemiddelen als walkie-talkies, zouden we gemakkelijk alle zwartwild snel kunnen uitroeien. De zaak is echter: dit binnen redelijke grenzen in stand te houden, en de jaarlijkse aanwas (in de buurt van 100%) op een nette manier te oogsten.

De jacht op gedreven varkens, zoals in navolging van onze prinsen door verschillende gezelschappen wordt uitgeoefend, heeft inderdaad iets vorstelijks. Enorme stukken bos worden bijna geluidloos gedreven. De jager staat, vaak in winterse kou, urenlang onbeweeglijk op post; luistert naar het minste geritsel maar ziet niets van een nadering. Zijn naaste buurman kan vijftig of honderd of tweehonderd meter verder staan. Komt er na eindeloze spanning geritsel in de dekking, dan kan het een reeget zijn, of een vluchtig konijn. Maar mogelijk ook staat daar een varken rustig een kwartier te wachten en te luisteren — voor het uittreedt. En breekt het eenmaal uit, dan wacht het niet op de kogel. Dan mag de jager van goeden huize zijn, wil hij in enkele seconden zijn bewegend doel op het schouderblad of vlak daaronder raken. Want het varken wordt, als alle grofwild, niet met een gespreid hagelschot, maar met de kogel bejaagd.

Vraag niet naar het snelle reactievermogen van de jager, wiens eindeloos opgehoopte spanning zich in enkele seconden ontlad. Hij moet geslacht en leeftijd zien te raden, moet rekenen met zijn schootsveld en zijn buren, moet het bewegende doel op de korrel of op de naald nemen, moet rekening houden met snelheid en richting, en moet nog raak schieten ook. Hier wordt soms bloed gezweet. Merkwaardig, dat vooral chirurgen en belangrijke zakenlieden deze jacht als „ontspanning” zoeken. En zou het dier zijn ziek geschoten — dan is de jager nog niet jarig. Want het opsporen van een gewond varken vereist enorme vakkennis, enkele goede honden, veel tijd en een portie moed. Het varken is eigenlijk het enige weerbare wild in ons land. Als het gewond is attackeert het subiet.

Menige jachtschut of jager, die een gewond varken tegemoet stapte, ging meteen voor zes weken het ziekenhuis in.

De tweede manier van jagen, de bers-methode, is wel de moeilijkste, maar ook de nobelste. Hierbij moet de jager zich onder de wind en onhoorbaar naar het wild bewegen om het onder schot te krijgen. De jager geeft nu bijna elke voorsprong prijs, kiest een positie die overeenkomt met die van het wild, selecteert nauwkeurig en schiet eindelijk rustig en met de meeste zorg. Deze methode wordt maar zelden toegepast en bij voorkeur met sneeuw en maanlicht; in dat geval draagt de jager een sneeuwhemd, om niet op te vallen.

De derde wijze van jagen op zwartwild is van de aanzit of van de hoogzit. En of de jager nu het wild van verre aantrekt door rotte eieren en kadavers — dan wel sportief een wissel bewaakt, in alle gevallen geldt het als een nadeel, dat de jager het wild niet opzoekt maar in de val laat lopen. Daar staat tegenover dat de aanzittende jager — indien hij een heer is — beter dan ooit kan selecteren. Hij behoeft namelijk niet te schieten. Om „het schot te houden”, na een vermoeiende bersjacht of na een spannende drijfjacht, dat is bijna bovenmenselijk; maar van de hoogzit is het zien en waarnemen al genoeg.

o—o

Even een verhaal, als het mag? Sommige jagers speuren bij verse sneeuw, of er toevallig varkens „vast zitten” in een perceel dekking. Niet zo fraai (want het varken is vrijwel kansloos) maar vooral bij broodjagers in trek. Zo'n oude jager speurde 's morgens een knaap van een keiler in zijn veld. Muurvast, zoals dat heet; het kon bij daglicht beslist niet ontkomen. Hij telegrafeerde snel zijn jachtvrienden: „Machtig varken vast — om twee uur bij de Tol”. Al zijn groene broeders waren om 2 uur present; op een na. Die had teruggeseind: „nog eenmaal jagen dan loopt vrouw weg”. Maar de oude jager was een doorzetterd. Die waagde er nog een telegram aan: „Vrouw komt terug — varken niet”. En zo is het gegaan.

Ja, u hebt bijzondere mensen onder de jagers. Ze zijn hebberig — en ze kunnen wat missen. Ze vliegen op — en ze beheersen zich. Ze houden van de natuur als geen ander — en ze beschikken over leven en dood. Ze vellen hun prachtige wild — en bewijzen het de laatste eer. Ze zijn in hoge mate religieus — en kunnen verschrikkelijk bijgelovig zijn. Weet u dat een grofwildjager een meisje over zijn buks laat springen, om er zeker van te zijn dat hij raak zal schieten?

Persoonlijk bracht ik op alle genoemde manieren een aantal varkens binnen. Soms wel eens zo kinderachtig gemakkelijk, dat ik me echt niets verbeelde. Soms ook zo'n heerlijk werpschot, waarvan je meteen zegt: raak! — hoewel het varken onverstoorbaar doorholt en de dekking bereikt. Zegt dan je gastheer: waarom miste je dat varken? dan kun je zeggen: ga mee, in het volgende vak ligt hij kikdood. En dan ligt hij kikdood. Op honderd meter. Schot door 't hart!

o—o

Het mooiste varken dat ik ooit beleefde — zo'n geluk als je maar eenmaal in een mensenleven meemaakt en dan ten maximale — was een oude keiler van 240 pond, die ik 's nachts om twintig over twee neerlegde. Wilt u het verhaal horen?

Een maand lang had ik op hem geloerd. Dagelijks zijn machtige prent en zijn wissels vastgesteld. Een trofeestuk — om alles voor te laten lopen. Wie de jacht bemint moet niet zijn bed beminnen.

Bij een vaste wissel verstopte ik een paar handen mais in de grond en maakte een hoogzitte. Tot tien uur aangezeten — geen varken. De volgende morgen was de mais verdwenen, dat wel. Des avonds tot elf uur aangezeten — geen varken. De volgende dag, enz. Des avonds tot twaalf uur aangezeten, enz. En zo voort.

Toen thuis gezegd: vannacht blijf ik weg.

't Gaat niet om een dame, maar om een heer. Deze keer kom ik niet met lege handen terug.

Het was een warme avond. Negen en twintig augustus 1958 te 8 uur ging ik zitten onder de wind. Op dat moment begon een feestavond in het bekende Waskolkkamp van de N.C.S.V. De wind bracht een brokje massazang over, gelach, applaus. Om 9 uur hielden de zangvogels op, hoorde ik de insecten zoemen en werd het feest in het kamp wat rumoeriger. Om 10 uur hoorde ik alleen nog het feest, dat echt meeslepend ging worden. Om 11 uur hoorde ik nachtvogels: de geitemelker en de bosuil; ook zoemde er nog een enkele mug om mijn hoofd. Het studentenfeest nam interessante vormen aan. Om 12 uur kwam die hoorbare stilte om me heen, die bij midernacht hoort, en die het bos zijn geheimzinnige bekoring geeft. Het werd dertig augustus, besefte ik. Het feest in de verte kwam in een bijzonder stadium. Uit de pauzes maakte ik op, dat een conferencier moppen vertelde; op een moment kwam dan een pret-gilletje van een pientere knaap, die hem doorkreeg; een seconde later begon de happy few te brullen; en nog een seconde later kreeg de massa eindelijk de mop ook door. Was de storm van applaus uitgeraasd, dan begon een nieuwe mop, volgens hetzelfde recept. Er gaan heel wat bakken in een uur van zestig minuten. Wist u dat?

Om 1 uur begon men stichtelijke liederen te zingen; dagsluiting dus. Om 1.30 uur kwamen de onstichtelijke liederen; men ging dus naar bed. Om 2 uur was alles in diepe rust. Een zalige stilte.

Om 2.10 uur kraakte er een dode tak, op vijftig meter rechts achter mij. Uti het geluid viel de dikte van de tak en dus het gewicht van een fors stuk wild af te leiden. Om 2.15 uur hoorde ik het varken recht achter mij. Tot 2.18 staarde ik naar een punt, links achter mij, waar het varken uit moest treden. Maar toen bemerkte ik, dat het al op de voerplek stónd; als uit de grond gerezen. In de nachtkijker herkende ik een machtig stuk, spits naar me toe staande. Moeilijk te beschieten. Een snelle hap en het verplaatste zich. Uit het onhoorbare en snelle optreden viel te constateren, dat het om een oude ervaren keiler ging. Hij bleef spits staan, en zou zich niet meer bloot geven. Er zat dus niet anders op, dan hem recht van voren te nemen.

Nog eenmaal verplaatste hij zich, bleef spits staan. Nog een seconde, nog twee seconden? De naald van mijn bukskijker zocht de neus, kwam tussen de oren, rees tot de laatste nekwervel en plotseling sloeg een vuurvlam uit de loopmond en donderde een schot, dat vele seconden nagalmde door de nachtelijke bossen. Gek, dat je bij daglicht nooit die gasvlam zult zien. En verschrikkelijk, zo'n donderslag een enkel schot in de nacht kan geven. Je bent meteen klaar wakker.

Er kwam geen reactie van het wild: geen sprong, geen grom, geen reutel, geen bewegende poot zelfs, geen zucht. Zou ik gedroomd hebben?

Een grofwildjager wacht tien minuten, zijnde de tijd van een sigaret, alvorens zijn beschoten wild te zoeken. Hij geeft het een eerlijke kans, om zo nodig rustig te expireren. Maar daarna pakte ik mijn bagage en mijn laatste moed bijeen en klom naar beneden. Eerst nu merkte ik, dat er geen maan stond: ik had bij sterrenlicht gejaagd. Met de buks in aanslag gezocht, meter voor meter. Na 60 meter stond ik bij de kolos: het schot had zijn nekwervel en hart doorboord. Zijn prachtige slagantanden, 21 centimeter lang, leverden een der schoonste trofeeën op. Zijn bout was best!

VERANTWOORDING GIFTEN KERKWERK WALDENZEN ITALIË

De laatste weken mocht ik de volgende giften ontvangen: C.A.K. te Z. 50,—; J.L. te K. 2 x 2,50; J.C.S. te R. 5,—; C.v.A. te U. 25,—; J.M.B. te R. 10,—; H.J. te R. 10,—; totaal f 105,—; totaal inclusief vorige verantwoordingen f 11.195,26.

Alle gevers en geefsters mijn zeer hartelijke dank. Voor verdere giften blijf ik mij aanbevolen houden. Mijn gironummer is 50440 — P. Groen, Rotterdam.

P. Groen

BOEKBESPREKING

Ds. F. van Deursen - Twist des Heren met zijn wijngaard. Uitg. Westdijk en Liebeek. Postbus 2, Barendrecht.

De Haarlemse pastor heeft op een viertal gemeentevergaderingen in Haarlems kerk zijn gemeente voorgelicht over de kerkelijke situatie. Terecht. Dat betaamt een dienaar des Woords. En „voorlichting” geef je niet in de preek. De mensen, die klagen dat zij zo weinig „voorlichting” ontvangen in de preek, geven blijk niet te weten wat een preek is en ook niet wat voorlichting is. De preek is niet een kerkelijke actualiteitenrubriek à la Avro's radiojournaal of de Vara-varia, des zondags moet God door zijn Woord het woord hebben. En het Woord Gods spreekt nu eenmaal niet over 'kwesties' en 'twisten', maar leert ons, dat we geen kwesties en twisten hebben moeten. En daarom is het goed om des zondags ons te houden aan de Open Bijbel en niet almaar te preken over de Open Brief. En dan is het op een gemeentevergadering een goede gelegenheid om met de broeders en zusters te spreken en te zeggen: dát en dát is slechts een kwestie en daar moeten we maar niet over twisten en daarom behoeft de kerk niet te worden gescheurd.

Zó deed ds. Van Deursen.

In zijn eigen gemeente.

Alleen in Haarlem.

Hij heeft daar vier avonden besteed aan de bespreking van de kerkelijke situatie. En zijn kritiek doen horen naar twee kanten. Hij heeft er de schrijvers van de Open Brief op gewezen, dat hun analyse van hetgeen in onze kerken aan de hand is lijdt aan het gebrek van schriftuurlijke diepte en dat in hun brief wel onze twisten aan de orde komen, maar niet de twistzaak des HEEREN. En aan de andere kant heeft hij er eerst de Haarlemse gemeente en thans ook ons op gewezen, dat de kritiek op de Open Brief lijdt aan hetzelfde gebrek. Als ik het met mijn woorden zeggen mag: bij de Open Brief is de Bijbel dicht gebleven. In die kritiek naar twee kanten verliest Van Deursen de bescheidenheid, de mildheid en de billijkheid niet uit het oog. En hij laat de Schrift spreken. In het tweede hoofdstuk laat hij zien, dat onze God, zo goed zo mild, geduldig is over de gebrekkige kerken en kerkedienaren. En dat je maar niet zó uit de kerk wegloupt, maar dat je wacht tot je „uit de synagoge gebannen wordt, óf dat je als Paulus in Efeze de synagoge verlaat omdat men zich daar verhardde tegen het evangelie, ongelovig bleef en kwaad sprak van „de weg des Heren”, zich opstelde tegen het hele Woord Gods. En in het volgende, derde hoofdstuk laat hij dan zien het verschil tussen het doperse radicalisme, dat in onze eigen vaderlandse kerkgeschiedenis verwoestend en zelf-verterend heeft gewerkt en de schriftuurlijke lankmoedigheid, die de Gereformeerden, als Jan van Utenhove, die oog hadden voor het goede, dat in de roomse kerk was overgebleven; Guido de Brès, de opsteller van onze Nederlandse Geloofsbelijdenis, die de gereformeerde kerkeraad van Antwerpen vroeg hun instemming te betuigen met de Wittenberger Concordia van 1536, om in de hoofdzaken van de leer tot meer overeenstemming te komen met de duitse protestanten: de man van de artt. 27-29 Ned. Gel. Bel. schreef de Lutherse kerken niet af als valse kerken! Met name dit hoofdstuk is vol van ernstige waarschuwing tegen het kerkistisch perfectionisme dat onze kerken dreigt te verwoesten en de verwoesters zelf zal verteren. En in een laatste hoofdstuk laat de dominee van Haarlems kerk zien, wát de eigenlijke nood van de tijd is, en wáár het eigenlijke front ligt.

We wensen dit boekje in veler handen. Hier wordt schriftuurlijk-onderscheidend en daarom actueel gesproken. En veel leerzaams geboden, dat ook afgedacht van het heden, zijn waarde behoudt voor de toekomst, voor ieder die weten wil wat hij weten moet: Hoe men in het Huis(gezin) Gods moet verkeren.

G. Visee

KERKNIEUWS

BEROEPEN: te Monster: ds. B. de Vos te Ten Boer; te Rijnsburg: ds. C. J. Smelik te Bunschooten-Spakenburg; te Zaandam (Bootenmakersstraat): ds. G. Mulders te Murmerwoude; te Bui-

tenpost: ds. H. J. Venhuizen te Noordbergum; te Haulerwijk: kand. R. T. Urban te Drachten.

AANGENOMEN: naar IJmuiden: ds. J. Rijnveld te Capelle a/d IJssel; naar Enschede (voor de zendingsarbeid te Boma - Irian Barat): kand. J. Kruidhof te Hattem.

BEDANKT: voor Hattem: ds. J. M. Goedhart te Drachten; voor Tweede Exloërmond en Valthermond: kand. J. Kruidhof te Hattem.

's-Gravenhage-Zuid-West. De kerkeraad van de Geref. Kerk van Den Haag Z.W. nam met volgende besluit t.a.v. de Geref. Kerk van Loosduinen (ds. Verheij).

De kerkeraad van de Geref. kerk te 's-Gravenhage-Z.W. heeft in zijn vergadering van 10 april 1968 kennis genomen van de uitspraken van de classis 's-Gravenhage van 5 okt. 1967 in haar zittingen van 21 en 28 maart 1968, waarin deze classisuitspraken van 15 juni en 17 augustus 1967 afwijst.

De kerkeraad heeft met droefheid geconstateerd, dat zijn beroep op de H. Schrift door de classis niet ter zake wordt geacht. Indien de kerkeraad de classis 's-Gravenhage in haar besluit van 15 juni 1967 meer in de mond legt dan de classis uitgesproken heeft, dan moet toch zeker van het classisbesluit van 17 augustus 1967, om de afvaardiging van de kerkeraad-Hensen in haar vergadering te ontvangen, gelden, dat daarmee de raad der Geref. kerk p/a br. J. H. Strating, het recht heeft verbeurd, raad van een kerk van Jezus Christus te zijn.

Onverkort blijft dan van kracht, wat de kerkeraad in zijn revisieverzoek heeft opgemerkt: „Ondanks veel zonden en ellendigheden wordt de kerk van Corinthe door Paulus aangesproken als de gemeente Gods te Corinthe, de geheiligden in Christus Jezus, de geroepen heiligen (1 Cor. 1:2) en getuigt Paulus van haar: Gij nu zijt het lichaam van Christus en ieder voor zijn deel leden (1 Cor. 12:27)”. Als de apostel Paulus een gemeente als die te Corinthe blijft aanspreken als gemeente van Christus, ondanks zoveel zonden, hoe zou dan de kerkeraad zich het recht aanmatigen, aan de Geref. kerk te 's-Gravenhage-Loosduinen, p/a br. J. H. Strating, de naam kerk te ontzeggen?

Ook heeft de kerkeraad er met droefheid kennis van genomen, dat de classis het beroep op art. 28 NGB afwijst. De tekstverwijzing van de NGB wordt door de classis terzijde geschoven, zonder dat zij een poging doet om aan te tonen, dat de belijdenis hier ten onrechte verwijst naar Jes. 52:11 en Openb. 18:4.

De kerkeraad heeft niet uit het oog verloren, dat de Schrift ons voorhoudt te volharden in de leer der apostelen (Hand. 2:42), te bewaren al wat Christus ons geboden heeft (Matth. 28:19) en ons waarschuwt niet toe te voegen of af te doen van de woorden van het boek dezer profetie (Openb. 22 vs. 18, 19). De classis heeft echter in al haar constateringen en overwegingen nergens concrete ongehoorzaamheid aan het Woord Gods of concrete afwijking van de belijdenis aangewezen bij Ds. Verheij en bij de kerkeraad van 's-Gravenhage-Loosduinen.

Het is de kerkeraad niet gebleken, dat de kerk van 's-Gravenhage-Loosduinen niet blijft bij de zuivere bediening van de sacramenten. Hij acht het daarom ongeoorloofd deze kerk niet te erkennen als ware kerk van Jezus Christus. De kerkeraad is van oordeel, dat de brs. Hagg, Hensen en Veenstra door hun daad van wegroeping der gemeentelieden van achter de z.g. ontrouwe ambtsdienst van de meerderheid van de kerkeraad van 's-Gravenhage-Loosduinen gehandeld hebben in strijd met art. 28 NGB, waarin de kerk belijdt, dat ieder, die zich van de kerk van Christus afscheidt, doet tegen de ordinantie Gods.

De kerkeraad spreekt uit, dat hij zich geroepen weet, de gemeenschap met de kerk van 's-Gravenhage-Loosduinen, p/a br. J. H. Strating, te blijven onderhouden.

Classis Haarlem. De classis Haarlem nam in haar vergadering van 30 maart een besluit waarvan het in haar kort verslag het volgende meedeelt:

De praeses stelt namens het moderamen aan de vergadering voor in openbare zitting te behandelen dat gedeelte van het bezwaarschrift van br. H. Veenstra, waarin deze broeder zijn bezwaren tegen de „Open Brief” als volgt formuleert:

Ter fundering van mijn bezwaren daartegen wil ik — hoewel misschien ten overvloede — nog aantonen waarom en waarin o.a. de Open Brief door ons afgewezen dient te worden.

Ik noem u hieronder enkele saillante punten:

a. **De Open Brief** stelt:

dat ieder zich opnieuw afvraagt OF het historisch fundament van de Ned. Geref. Kerken ook samenvalt met het fundament van de heilige, algemene, Christelijke Kerk,

waartegenover de Kerk belijdt:

DAT de 3 formulieren van enigheid naar waarheid Gods Woord naspreken, zodat dit historisch fundament juist vanwege het rusten op het Woord een geestelijke éénheid vertoont met het Fundament van Christus' Kerk;

b. **De Open Brief** stelt:

dat wij ons jegens elkaar alleen maar kunnen vastleggen op een 3-tal achter in de Open Brief genoemde zekerheden,

waartegenover de Kerk belijdt:

dat wij naar de Schriften hebben te bewaren AL wat ons Jezus geboden heeft en dat wij ons jegens elkaar als Gereformeerden hebben vastgelegd (niet op een tot een zeer klein belijdenis-smaldeeltje gereduceerde confessie, maar) op de in de drie formulieren van enigheid beleden zekerheden (vgl. Matth. 28 : 19, 1 Tim. 3 : 15, 2 Tim. 2 : 2 enz.);

c. **De Open Brief** spreekt:

van twisten onder broeders rond de opdrachten van hun Heer, van veten onder christenen die beëindigd moeten en kunnen worden, van liefde, die alle voorliefde voor eigen ideeën (die tot de vrijmaking leidde en nog daarbij bewaart?) overwint,

waartegenover de Kerk blijvend heeft te stellen:

dat wij in de vrijmakingsstrijd de twist des HEEREN hebben getwist tegen onze zgn. broeders en zusters tot bewaring van de opdrachten van onze HEERE (zoals iemand onder ons het eens uitdrukte);

d. **De Open Brief** wil:

elkaar (syn. en vrijgem.) laten vinden bij de fundamentele waarheid van Gods liefde voor zondaren,

waartegenover de Kerk belijdt:

dat wij elkaar dienen te vinden in de harte-lijke aanvaarding van de Geref. belijdenis, omdat deze die liefde Gods voor zondaren zo uitnemend belijdt;

e. **De Open Brief** acht:

de conflictsituatie dan (als bedoeld bij punt d.) ten principale voorbij, dus reeds vóór de oplossing van het oecumenisch „probleem” en van de vragen rondom Schriftgezag en Kerkregering,

waartegenover de Kerk moet blijven stellen:

dat de conflictsituatie eerst na bondige bekeering van de syn. broeders en zusters juist ten aanzien van met name deze drie punten als voorbij mag worden beschouwd.

19. De vergadering gaat met dit voorstel accoord en besluit na discussie het bezwaarschrift voor dit deel als volgt te beantwoorden:

De classis van de Gereformeerde Kerken in het ressort Haarlem van 17 februari 1968 ontving en behandelde uw bezwaarschrift d.d. 22 januari 1968.

U verzoekt de classis uit te spreken:

a. dat de kerkeraad van Haarlem zijn uitspraak d.d. 28 december 1967 t.a.v. de „Open Brief” onverwijld dient te herroepen;

b. dat de kerkeraad ambtsdragers, die verklaren achter de Open Brief te staan, dient te vermanen.

De classis **besloot**, na overweging van wat u aanvoerde in uw bezwaarschrift, aan geen van uw verzoeken te voldoen, en wel om de volgende redenen.

AD A.

Op 28 december 1967 had de kerkeraad van Haarlem zich te beraden, gelijk alle kerkeraden in het classicaal ressort, over een voorstel van de kerk te Beverwijk om met ingang van de e.v. clasis ds. H. J. v. d. Kwast als afgevaardigde van de kerk te Haarlemmermeer-oostzijde niet langer te aanvaarden vanwege zijn ondertekening van de „Open Brief”.

De kerkeraad van Haarlem sprak toen uit, dat „**hoewel zich niet stellende achter de inhoud van de „Open Brief”, het ondertekenen van en het handhaven van zijn handtekening onder dit stuk niet als criterium met betrekking tot de confessionele trouw van ds. H. J. van der Kwast mag worden aangemerkt.**”

De classis is van **oordeel**, dat de kerkeraad van Haarlem dit **terecht** zo stelde, omdat alleen de H. Schrift (en de daarop gegronde belijdenis der kerk) als criterium van confessionele trouw kan

gelden. Een criterium is toch een **maatstaf** ter beoordeling of onderscheiding.

De Classis meent dan ook, dat er geen enkele grond is om van de kerkeraad herroeping van zijn uitspraak te eisen.

Een **andere vraag** is, of de onderschrijving van of instemming met de inhoud van de „Open Brief” niet getoetst dient te worden aan de genoemde maatstaf van de H. Schrift en de daarop gegronde belijdenis.

De classis is van oordeel, dat **al** onze handelingen daaraan getoetst mogen worden, met name van ambtsdragers; dus ook deze handeling.

Nu heeft de kerkeraad van Haarlem uitgesproken, dat hij zich **niet** stelt achter de inhoud van de „Open Brief”.

U doet dat evenmin.

Derhalve is er op **dit** punt voor u geen grond om bezwaard te zijn over uw kerkeraad.

Voorts sprak de kerkeraad uit de ondertekening van de „Open Brief” niet als **criterium** te kunnen zien met betrekking tot de confessionele trouw.

Uw bezwaar tegen dit deel van de uitspraak moet ook wegvallen, omdat het **enige criterium** moet zijn de H. Schrift en de daarop gegronde belijdenis.

De Classis zou hiermee deze zaak als afgedaan kunnen beschouwen. Nu heeft u echter in het slot van uw bezwaarschrift willen duidelijk maken, **waar** en **hoe** naar uw inzicht de „Open Brief” de belijdenis der kerk weerspreekt.

Zou de classis deze tegenspraak tussen „Open Brief” en belijdenis kunnen beamen, dan zou zij u moeten toestemmen, dat het de roeping van de kerkeraad is om ambtsdragers, die verklaren achter de „Open Brief” te staan, deswege te vermanen.

Doch dit valt te bezien.

AD B.

De classis wil allereerst u er **opnieuw** op wijzen, dat de kerkeraad verklaarde zich niet achter de inhoud van de „Open Brief” te stellen.

En voorts: dat voor gemeente en kerkeraad door ds. F. van Deursen is uiteengezet, **waarom** de kerkeraad zich niet achter de inhoud van de „Open Brief” kan stellen. Daar ligt voor hen, die zich achter dit stuk wel stellen (incl. de betrokken ambtsdrager) onderwijzing uit de H. Schrift en mitsdien vermaning in. Vermaning is toch altijd allereerst onderwijzing (verg. Ps. 25 : 4 ber.).

Overigens is de Classis van **oordeel**, dat zij de door u bespeurde en geformuleerde tegenstellingen tussen de „Open Brief” en de belijdenis niet kan beamen.

U somt daartoe een vijftal punten op, die de Classis kort met u wil nagaan.

Maar eerst moet de Classis opmerken, dat u bij al deze vijf punten wél tegenover elkaar stelt: wat de „Open Brief” stelt, spreekt, wil of acht, en wat de Kerk belijdt of moet blijven stellen, maar dat u **nergens** de officiële belijdenis van de Geref. Kerken citeert. Onder het hoofd „de Kerk belijdt” doet u **zelf** uitspraken (waar men het meer of minder mee eens kan zijn) maar u laat niet de **Kerk** aan het woord in haar officiële belijdenisgeschriften.

Reeds **daarom** is door u gemaakte tegenstelling „Open Brief”-Belijdenis gefingeerd.

Doch ten overvloede wil de classis toch op de vijf dusgenaamde „tegenstellingen” ingaan.

Sub a. De Classis **constateert**, dat u de in de „Open Brief” opgeworpen vraag verkeerd hebt gelezen.

U doet n.l. alsof men zich afvraagt of het historisch fundament van de Ned. Geref. Kerken wel in **overeenstemming is met** en wel **rust** op het fundament van de H. algemene Chr. Kerk.

Alleen in **dat** geval zou er tegenstelling bestaan met wat u weergeeft als belijdenis der Kerk (met welke weergave de Classis uiteraard geheel kan instemmen).

De „Open Brief” gebruikt echter de uitdrukking „**samenvallen met**”.

M.a.w. is haar vraag eenvoudig deze, of ook een kerk die wat meer of minder belijdt dan de Ned. Geref. Kerken nog kan gerekend worden tot de algemene chr. Kerk.

Sub b. De Classis **constateert**, dat u ook het slot van de „Open Brief” niet hebt begrepen.

Het onderwerp van deze zin, de „wij”, zijn de schrijvers van de brief en de Tehuisgemeente te Groningen. Schrijvers en geadresseerde moeten in de worsteling om bewaring of herstel van de kerkelijke eenheid elkaar vastleggen op de 3 genoemde punten.

De „Wij” (onderwerp van de zin), zijn allen leden van een Geref. Kerk en de geref. belijdenis van harte toegedaan. **Dat** is niet in geding.

In geding in de **weg** van het zoeken van kerkelijke eenheid.

De „Open Brief”-schrijvers hebben de Tehuisgemeente deze 3 punten **daarbij** willen voorhouden.

Ook hier is geen tegenstelling met wat u weergeeft als belijdenis der Kerk (waarvan de Classis wederom wil zeggen, dat ze met uw omschrijving van harte instemt).

Sub c. De Classis **constateert**, dat u de gedachte suggereert, dat de „Open Brief” de Vrijmaking beziet als een uitvloeisel van voorliefde voor eigen ideeën.

De „Open Brief” geeft een heel wat beter getuigenis van de Vrijmaking: „Een daad van gehoorzaamheid aan de geboden van de Here Jezus Christus gewerkt door de H. Geest, Die ons de ongerechtigheid in het kerkelijk handelen van toen deed zien en kracht gaf ermee te breken”.

De „Open Brief” waarschuwt voor „vertrouwen op eigen ideeën **omtrent bepaalde gebeurtenissen in de kerkgeschiedenis**”.

Dat is wat anders dan eigen ideeën, die tot de vrijmaking **geleid** zouden hebben.

Overigens moet de Classis u toestemmen (maar zulks is ook reeds door ds. F. van Deursen in den brede de gemeente en kerkeraad voorgehouden!) dat de „Open Brief” misverstand wekt, als hij in verband met de vrijmakingsstrijd van een broedertwist en een vete spreekt.

Dit is naar het oordeel van de Classis een verzwakking van de ernst, waarmee van beide zijden de bijbelse waarheid in geding geacht en gebracht werd.

Sub d. De Classis is van **oordeel**, dat u hier opnieuw een verkeerde tegenstelling maakt tussen de „Open Brief” en de belijdenis der Kerk.

Uit niets immers blijkt en met niets bewijst u, dat de „Open Brief” de fundamentele waarheid van Gods liefde voor zondaren niet uitnemend beleden acht in onze geref. belijdenis.

De Classis vraagt zich overigens af, of u de geref. belijdenis aangaande de liefde Gods voor zondaren hoger stelt dan deze liefde zelf? **Ons belijden** van Gods liefde gaat toch niet boven Gods liefde uit?

Sub e. De Classis **constateert**, dat u opnieuw niet volledig de „Open Brief” citeert en daardoor een verkeerde indruk wekt.

De „Open Brief” stelt n.l. **niet slechts**, dat als synodalen en vrijgemaakten elkaar gevonden hebben bij de fundamentele waarheid van Gods liefde voor zondaren, de conflictsituatie ten principale voorbij is. Hij schrijft **meer**, n.l.: „Als u met betrekking tot het conflict van 1944 samen weer ziet, hoe wij elkaar bij veel verschil hebben te aanvaarden, omdat wij allen van Christus zijn; hoe geen tucht mag worden bediend om eigen voorkeursmeningen te doen triumpferen, of met negatie van art. 31 D.K.O. de kerkelijke orde te handhaven, — ziet, **dan** is o.i. ten principale **deze** conflictsituatie voorbij”.

Dat is toch **meer** dan het alleen maar eens zijn over Gods liefde voor zondaren. **Het** is tegelijk ook **minder** dan genoeg is voor hereniging. Dáárvoor zal óók gesproken moeten worden over die zaken, die **na de conflictsituatie van 1944 erbij gekomen zijn**: oecumene, Schriftgezag, kerkregering, — aldus de „Open Brief”.

U ziet over het hoofd, dat de „Open Brief”, sprekende over beëindiging ten principale van deze conflictsituatie alleen op het oog heeft de **situatie van 1944**.

Voor hereniging zal méér nodig zijn, gelijk de „Open Brief” en u gelijkelijk stellen.

Het zal u duidelijk zijn, dat en waarom de Classis uw oordeel over de „Open Brief” niet kan delen.

Zij is van **oordeel**, dat u er niet in geslaagd bent aan te tonen, dat en waar de „Open Brief” strijdig zou zijn met de H. Schrift en de belijdenis, die ons immers daarvoor gegeven zijn, 2 Tim. 3 : 16.

Maar het kan u bekend zijn, dat de gemeente en kerkeraad van Haarlem dit onderwijs uit de Schriften niet onthouden wordt.

Kand. H. Kiezebrink. De classis Leeuwarden kon, na het peremptoir examen van kand. H. Kiezebrink te Wapenveld, gehoord ook het unaniem advies van de deputaten ad art. 49, geen vrijmoedigheid vinden hem tot het ambt van dienaar des Woords te Huizum toe te laten.

In overleg met de kerkeraad van Huizum en met wederzijds goedvinden heeft kand. Kiezebrink het door die gemeente op hem uitgebrachte beroep teruggegeven. Hij is vanaf heden opnieuw beroepbaar.

Ds. M. van der Wel. Na op 17 april j.l. door de

classis Ontario South (Can.) aan een colloquium doctom te zijn onderworpen, werd ds. M. van der Wel op zondag 28 april in de Engelse morgendienst bevestigd als dienaar des Woords te London. Zijn bevestiger, ds. M. van Beveren uit Fergus-Guelph preekte bij deze gelegenheid over Romeinen 10:15. In de middagdienst deed ds. Van der Wel intrede met een preek over Zacharia 4:1-14.

Zondag 5 mei werd hij bevestigd als predikant te Watford door ds. L. Selles van Chatham. In de middagdienst verbond ds. Van der Wel zich ook aan deze gemeente.

Zijn adres is thans: 281 Admiral Drive, London, Ont. Canada.

Classis 's-Gravenhage. De classis 's-Gravenhage besloot in zijn vergadering van 28 maart j.l. de bezwaren van 's-Gravenhage-Zuid-West tegen het besluit van de classis om de kerkeraad van Loosduinen (ds. J. W. Verheij) niet meer te aanvaarden, maar de kerkeraad (scriba J. Hensen) toe te laten, af te wijzen.

De kerkeraad van 's-Gravenhage-Zuid-West heeft nu de classis-kerken meegedeeld, dat hij, hangende zijn appèl tegen deze afwijzing bij de P.S. van Zuid-Holland, zich niet meer op de classis zal doen vertegenwoordigen.

Classis Middelburg. De classis Middelburg sprak in zijn vergadering van 8 april j.l. uit, dat ds. Keizer van Brouwershaven zijn handtekening onder de „Open Brief” behoort weg te nemen. Een commissie werd benoemd om met ds. Keizer en de kerkeraad van Brouwershaven contact op te nemen en alles in het werk te stellen om hen de juistheid van de uitvoerige overwegingen en de uitspraak te doen erkennen.

ADRESSEN

Arum: scriba: A. J. Feitsma, Hockaart 14, Arum. **Bergen op Zoom:** preekvoorziening: W. de Putter, Machteld van Gelrestraat 22, Tholen, tel. (01660) 785 (tevens het telefoonnummer, waaronder de kerkeraad te bereiken is).

TWEDE VERANTWOORDING GIFTEN BIJBELS VADER VAN DEN BERG

We eindigden vorige keer met een bedrag van f 347,50. De nieuwe week bracht veel goeds.

K.t.G. te B. f 5,—; K.F. te B. (297790) f 5,—; I.K. te S. (505679) f 5,—; A.R. te E. (961851) f 5,—; H.Th.K. te W. (247345) f 10,—; G.J.S. te Z. (940531) f 10,—; N.J.J. te U. (415650) f 10,—; J.H.d.V. te S. (834136) f 15,—; A.J.S. te M. (601048) f 20,—; K.D. te W. (139792) f 25,—; A.J.L. te R. (253458) f 25,—; Mevr. H.K.-S. te U. (208489) f 25,—; H.v.d.S. te D. (886888) f 25,—; H.C.v.d.B. te H. (1010266) f 25,—. Totaal f 210,—.

Vervolgens van A.B.deH. te A. (465329233) f 10,—; van H.D.v.W. en G.v.W.-T. te A. (548313571) f 50,—. Totaal f 60,—.

Mej. J.C.H. te Z. (59480) f 5,—; J.M.M. (1025904) f 5,—; W.v.d.M. te H. (570282) f 10,—; J.G. te R. (578071) f 10,—; J.W. te K. (1148936) f 10,—; L.C. te Z. (1550309) f 10,—; H.d.H. te S. (904967) f 10,—; Mevr. A.G.J.B. I.P.-v.V. te K. (11511777) f 10,—; M.B. te G. (1511425) f 10,—; C.L. te A. (923469) f 10,—; H.V. te Z. (209860) f 10,—; N.N. te 'sGr. f 10,—; G.W.C. te V. (1278546) f 10,—; Mej. I.J. te G. (883826) f 15,—; N.N. f 25,—; N.J.T. te H. (211356) f 25,—; J.B. te D. (515256) f 25,—. Totaal f 210,—.

Mej. J.H. te U. (924902) f 50,—; J.B. te 'sGr. (418901) f 50,—; J.B. te A. (866355) f 25,—; E.C.N. te A. (171797) f 25,—; G.O. te 'sGr. (274468) f 20,—; P.P. te P. (82611) f 20,—; Mevr. T.B.-B. te M. (38687) f 20,—; H.d.J. te D. (551212) f 15,—; G.B. te E. (1020833) f 10,—. Totaal f 235,—.

K.deW. te H. (249899) f 5,—; J.C.V. te H. (550082) f 5,—; W.M. te S. (1349770) f 5,—; A.G.C. en Z. te R. (132268) f 10,—; P.K. te B. (104528) f 10,—; H.v.d.B. te D. f 10,—; F.V. te W. f 10,—; J.D. te L. f 10,—; W.R. te H. (324082) f 10,—; S.D. te S. (819101) f 10,—; N.N. f 10,—; P.K. te S. (225876) f 10,—; G.B. te E. (843510) f 10,—. Totaal f 115,—.

Mevr. v.O.-S. te W. (3367523) f 10,—; C.v.d. S. te P. (472275003) f 100,—. Totaal f 110,—.

G.V. „Bewaard Bevel” te K. (249386) f 5,—; A.M. te S. (865345) f 5,—; B.R.B. te A. (882509) f 5,—; Mej. H.F.K. te E. (867991) f 10,—; J.W. te 's-Gr. (230624) f 10,—; C.H.R.v.O. te P. (78516) f 10,—; M.B. te K. (642823) f 10,—; (1296191) f 10,—; A.I.K. te D. (340893) f 10,—;

J. IJ. te H. (396905) f 10,—; T.B. te U. A.v.O. te Z. (434938) f 15,—; H.E.H. te G. (825142) f 15,—. Opbrengst collecte te V. (307197) f 100,—. Totaal f 215,—.

G.T. te L. (451755863) f 10,—; L.B. te H. (329051377) f 25,—. Totaal f 35,—.

Bij elkaar is dat op vrijdag 10 mei 1968 f 347,50 en f 210,— en f 60,— en f 210,— en f 235,— en f 115,— en f 110,— en f 215,— en f 35,—. Totaal f 1.537,50.

Hartelijk dank aan alle gevers.

Giften voor dit doel kunnen overgemaakt worden op giro 59480 van de Amro Bank N.V. te Schoonhoven t.g.v. H. Amelink met als bijschrift „Bijbels voor br. v. d. Berg”.

Zodra het genoeg is zal ik het meedelen.

A.

Tweede verantwoording hulpbehoevende studenten

De eerste mei begon prachtig: honderd en een en twintig gulden! Aldus: H.Z. te M. (688184), H.N. te N.N. (239057), W.M.R. te M. (549918), ieder f 10,—; B.R.S. te E. (1136050) f 16,—; J.M.M. te H. (10259904), H.d.H.B. te S. (904967); mw. G.J.H.-W. te H., alle drie f 25,—.

De donderdagmorgen bracht f 25,— van H.C.v.d.B. te H. (1010266); f 10,— van T.M. te A. (882136); f 40,— van J.H.O. te 's-Gr. (394204) en f 2,50 van J.J.H. te A. (volgno. 142), samen f 77,50.

Vrijdag 3 mei bleek de lamp niet voorover te hangen: uit Gr. van J.P.H. (1537359) f 25,—.

En de zaterdag bleek voor deze week een beste hekkesluit: D.G. te W. zond f 25,— (568431); mej. J.C.H. te Z. stortte f 10,—; R. W. te E. (962513) f 25,—; en de Geref. Kerk van E. (1127642) f 232,96, opbrengst van een collecte! Samen f 292,96.

We stonden bij de vorige verantwoording op f 540,—. Deze week bracht f 121,— + f 77,50 + f 25,— + f 292,96 = f 516,46.

Totaal f 1.056,46.

Aan alle gevers en geefsters hartelijk dank! We vermelden nog eens het gironummer: 903391 t.n.v. G. Visee, Vloeddijk 113, Kampen.

Derde verantwoording

Dinsdag kwam de loop er weer in: f 5,— van W.S. te H. (561602); f 10,— van mej. H.v. Z. te 'sGr. (82806); f 3,— van C.v.B. te A. (1242283). Samen f 18,—. Een goed begin is het halve werk...

De woensdag bracht een flinke stoot: van C.L. te A. (937968) f 50,—; van M.v.d.W. te G. (496020) f 20,—; van G.v.H. te D. (525132) f 115,—. Samen f 185,—.

Donderdagmorgen ging het weer fijn: f 10,— van R.H. te Gr. (1123054); f 5,— (704264) van C.v.d.H. te R.; f 50,— van L.B. te H. (via 966100); f 20,— van H.P.G. te N. (982177) en f 10,— gestort door J.v.d.L. te A. Met bemoedigende bijschriften! Samen f 95,—.

De vrijdagochtendstond had goud in de mond: tweehonderd en vijf gulden. Van J.B. te A. (866355) f 25,—; G.E. te 'sGr. (88348) f 10,—; H.N. te S. (1006071) f 25,—; mej. W.v. E. te D. (660616) f 15,—; J.H.S. te 'sGr. (641516) f 15,—; H.J.D. te S. (974252) f 10,—; K.D. te W. (aan het handschrift herkend - 139792) f 10,—; C.v.d.M. te W. (145189) f 25,—; Joh.v.d.V. te S. (289305) f 10,—; W.v.V. te Z. (311505) f 25,—; J.v.Z. te L. (434867) f 10,—; H.J. te H. een storting f 15,—; eveneens gestort mej. H.P. te W. f 10,—.

Het geeft me het gevoel dat de gang er pas goed inkomt!

En zaterdag kwam het slot: R.M.R. te A. (690479); H.v.d.S. te P. (1305028), en P.N. te O.H. (via 2905), elk f 10,—; A.B.v.W. te V. (307197) en R.H.v.D. te B. (884), elk f 5,—; J.W.v.T. te Z. (212045) f 15,—; J.C.S. te C.a.d. IJ. (36797) f 20,—; en J.K. te Gr. (943441) f 25,—. Op de kop af f 100,— samen.

Totaal van deze week: f 18,— + f 185,— + f 95,— + f 205,— + f 100,— maakt: f 603,—.

Hartelijk dank.

Het was hier in Kampen een kwade week: onze collega Bouwsma stierf. Het is een kwade dag: vandaag gaan we hem begraven. Groter is de troost: de dag ook van zijn opstanding komt!

Maar bij die troost, dat onze vriend en broeder ook nú in Christus is, is het ook kostelijk in deze vriendelijke giften voor onze studenten verkwikt te worden!

G. Visee

Redactieleden:

Ds. H. AMELINK, Dr. J. BOSCH,
P. GROEN, Prof. Dr. H. J. JAGER, Drs.
J. G. VAN OORD, Dr. P. G. SMELIK,
Prof. C. VEENHOF, Ds. G. VISEE

Adres van de Redactie:

Ds. H. Amelink, Waal 5, Langerak (Z.-H.)

Geref. Persvereniging „Opbouw”:

adres secretaris en penningmeester:
Van Lynden van Sandenburglaan 16,
Utrecht. Telef. 030-711450. Giro 448367.

Administratie abonnementen:

Drukkerij Steenberg,
Slotlaan 220, Zeist. Telef. 03404-12452

Abonnementsprijs

f 15,— per jaar (bij vooruitbetaling)
Zeist. Giro 233117.
Advertentieprijs 20 ct. per mm
Familieberichten 15 ct. per mm

Wij zijn blij U er van in kennis te stellen, dat de Heere ons zegende met de geboorte van onze zoon

HARM REINDERDT SIENTJO

R. S. v. d. Veen

J. A. v. d. Veen-Vegter

broertje van

Siem

Ton

Nienke

Voorburg, 14 mei 1968

Hoekwaterstraat 78

8 mei jl. mochten wij met onze lieve ouders en grootouders

C. J. KURPERSHOEK

en

E. M. KURPERSHOEK-MONTIJN

de dag gedenken dat zij voor 50 jaar in het huwelijk traden.

Ps. 128

Hun dankbare kinderen en
36 kleinkinderen.

Aalten, Eligiusstraat 16

Zo de HEERE wil hopen we 26 mei met onze ouders

C. J. STAHLIE

en

T. STAHLIE-VAN KAPEL

te herdenken, dat ze 25 jaar geleden in het huwelijk werden verbonden.

Aat en Marieke

Teus en Joke

Sjaan

Den Haag (Loosduinen)

Oude Haagweg 795

TE HUUR:

WONING MET ACHTER- EN VOORTUIN,

in rustig dorp, met zeer bosrijke omgeving. (Zwembad aanwezig.) Voor 6 personen slaapgelegenheden.

Van 22 juni t/m 5 juli f 120,— per week.

L. W. MOL — ESCHSTRAAT 19 — DALFSEN (Overijssel)
Telefoon 0 5293 - 783

TE HUUR AANGEBODEN EEN MODERNE BUNGALOW,

gemeubileerd en geheel vrijstaand, met alle comfort, grote tuin, in een mooie rustige en landelijke omgeving, ligging N.O.-hoek van de Alblasserwaard aan de rivier de Lek.

Aantal personen 4 à 5.

Voor nette bewoning moet ingestaan kunnen worden.

Vrij voor Pinksterweek 1-8 juni - prijs f 135,—.
29 juni-13 juli - prijs f 145,— per week.
3 aug.-17 aug. - prijs f 145,— per week.

Brieven onder nr. 17568 bureau „Opbouw”, Slotlaan 220, Zeist.